

روزنامه سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، ورزشی صبح **ایران** • صاحب امتیاز و مدیرمسئول: مهدی رحمانیان
نشانی: میدان فاطمی، خیابان بهرام مصیری، پلاک ۲۲ • تلفن: ۵۴ و ۸۸۹۳۶۲۷۰ • نامبر: ۸۸۹۲۵۴۶۷ • تلفن آگهی‌ها: ۸۶۰۳۶۱۱۹ • تلفن امور مشترکین: ۸۸۹۰۳۵۴۸ • توزیع: شرکت پیام‌رسان سبز
تلفن: ۶۶۲۸۷۳۴۴ • چاپ: مصیم
تلفن: ۴۴۵۳۳۷۲۵

www.sharghdaily.ir

یکشنبه ۵ تیر ۱۴۰۱ • ۲۶ ذی‌القعده ۱۴۴۳ • ۲۶ ژوئن ۲۰۲۲ • سال نوزدهم • شماره ۴۳۱۲ • ۱۲ صفحه
اذان ظهرتهران ۱۳:۰۷ • اذان مغرب ۲۰:۴۵
اذان صبح فردا ۴:۰۴ • طلوع آفتاب ۵:۵۰

ساعت

دیالوگ روز

باغ‌های کندلوس – ایرج کریمی- ۱۳۸۳

آذر (خزر معصومی): زنا زود پیر می‌شنن، می دونی چرا؟ چون عروسک بازی شونم جدیده، رو عمرشون حساب می‌شه. از دوسالگی مادرن. بعد مادر برادرشون می‌شنن. بعد مادر شوهرشون می‌شن. باباشون که با به سن می‌ذاره ازشون پرستاری به مادرو می‌خواد. گاهی وقتا حتی مادر مادرشونوم می‌شن. من شوهر نکردم؛ ولی مادر مادرم بودم، مادر پدرم بودم، مادر برادرم بودم، تازه به همه اینا بچه‌های به دنیا نیآورده رو هم اضافه کن. مادر اونا هم بودم.

خلاقیت‌ها زیر سایه کیی برداری نابود می‌شوند

زهرا اکبری*؛ صنایع خلاق به‌ عنوان یکی از صنایع پرسود فرهنگی و اقتصادی، سهم ویژه‌ای در انتقال ارزش‌های مهم فرهنگی و رونق تولید ملی، ثروت‌آفرینی و اشتغال‌زایی هر کشور ایفا می‌کند. اغلب در مورد چالش‌های صنایع خلاق در کشورهای در حال توسعه، به عواملی چون عدم سرمایه‌گذاری مناسب و ضعف بازاریابی در عرصه داخلی و جهانی اشاره می‌شود، درحالی‌که فقدان ظرفیت نهادی به ویژه در زمینه حفظ و تقویت حقوق مالکیت معنوی نیز، توسعه صنایع خلاق را عمقا تحت‌الشعاع قرار می‌دهد. ضعف نظام مالکیت معنوی، بیش از هر چیز، انگیزه خلق محصول بدیع را در صاحبان آثار فرهنگی هدف قرار می‌دهد. نوآوران، زمانی‌که از حداقل حمایت‌های قانونی برخوردار نباشند و انتفاع از آفریده فکری خود را مدام در معرض تهدید و کیی برداری ببینند، رغبت کمتری برای شسرتک در این عرصه می‌یابند. مثال زیر از پژوهش ارگویک و همکاران [۱]، گویای وجود چنین فضای تهدیدآمیزی است:

اگر برای دریافت بهترین ایده در طول ۹۰ روز جایزه‌ای تعیین شود به احتمال بسیار زیاد اغلب کاربران، ایده‌های خود را از ترس اینکه توسط دیگران کپی شود یا دیگران به‌واسطه آن ایده‌های خود را تقویت کنند، در روز ۸۹ ارائه می‌دهند.

بررسی‌ها حاکی از آن است که کپی‌کردن تمام یا بخشی از ایده‌های خلاقانه صاحبان اثر یکی از چالش‌های عدیده صنایع خلاق و فرهنگی در ایران به‌شمار می‌رود. واقعیتی تلخ که بسیاری از افراد خلاق و نوآور در حوزه صنایع دستی، کتاب، نشر و پی‌نمایی، سینما، مد، هنرهای نمایشی، هنرهای تجسمی، بازی‌های ویدئویی و سایر عرصه‌های صنایع خلاق با آن مواجه‌اند. استفاده از متون نویسندگان بدون ذکر منبع یا خرید و فروش فیلم‌های سینمایی پیش از اکران یا هم‌زمان با آن، بخشی از دغدغه‌های شناخته‌شده در این حوزه است. بر اساس آخرین گزارش مؤسسه اتحاد حقوق مالکیت، امتیاز ایران در سال ۲۰۲۱، بر اساس شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت IPRI، ۴۰۱۴ (از ۱۰ امتیاز) برآورد شده است. رتبه ایران از بین ۱۲۹ کشور مورد بررسی، ۱۱۴ گزارش شده که ۱۱ پله نسبت به سال ۲۰۱۹ سقوط کرده است.** این آمار نشان از وضعیت نامساعد ایران در زمینه حفاظت و حمایت از حقوق مالکیت هنرمندان، نویسندگان و متخصصان فرهنگی دارد؛ برابندی از ضعف نهادی و زیرساخت‌های حقوقی در این عرصه است و اهتمام نظام حکمرانی و متولیان اصلی حوزه فرهنگ و هنر را بیش‌ازپیش طلب می‌کند.

مرور ساختار حقوقی نشان می‌دهد اسناد، قوانین، مقررات و آیین‌نامه‌های مرتبط با نظام مالکیت معنوی و فکری در ایران محدود نیست. به‌ عنوان نمونه، ماده ۴۵ قانون برنامه چهارم توسعه، «قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان» در سال ۱۳۴۸ و برخی مواد و تبصره‌های سند ملی توسعه فناوری‌های فرهنگی و نرم در سال ۱۴۰۰، نشان‌دهنده توجه نظام قانون‌گذاری به موضوع مالکیت معنوی است. از طرف دیگر، پیوستن ایران به کنواسیون‌ها و معاهدات در سطح

پیشخوان

پاسداشت زندگی در دیکتاتوری مرگ

شصت‌ویکمین شماره نشریه شبکه آفتاب همراه با مصاحبه اختصاصی با آرپل دورفمان منتشر شد.

پاسداشت زندگی در دیکتاتوری مرگ عنوان این گفت‌وگو است که امیلی امرالی با این نویسنده شیلیایی انجام داده است.

این نویسنده معتقد است: «هرگز از امید دست برندارید. هرگز دست از امید برندارید که این دست‌شستن به‌معنای پیروزی همه کسانی است که مردمانی را با سرهای خمیده از ترس می‌خواهند. یک دست در دستی دیگر اولین قدم به سوی آزادی است». شبکه آفتاب در این شماره، ۱۴صفحه‌ای خود پرورنده ویژه‌ای نیز به اخراج استادان دانشگاه اختصاص داده است.خلع استاد منحرف، پاکسازی مانند سیاست بی‌جاسازی و مبارزه سیاسی برای استقلال دانشگاه از مطالب تحلیلی این پرورنده است. فاطمه‌علی‌اصغر به کاوش در زندگی عزت‌نگهبان، استاد باستان‌شناسی ایران پرداخته است. همچنین سیروس علی‌نژاد درباره زندگی دکتر پزانی، استادی که از دانشگاه اخراج شده، مطلبی با عنوان «به این حرف‌ها گوش نده» منتشر کرده است. در ۵۰سالگی پدرخوانده نیز مطلبی با عنوان «فرزندان پدرخوانده» و «مافیا استعراه‌ای از آمریکاست» منتشر شده است. در بخش تئاتر مقاله ای با نگاهی به کارنامه اما دانتو و فانوستو پراویدینو با عنوان خانواده هویت ملی و مخاطب بین‌المللی نیز به چاپ رسیده است. عکاسی بحران با نگاهی به جنگ اوکراین از مقالات دیگر این مجموعه است.

بین‌المللی (نظیر موافقت‌نامه لیسبون، مادرید و…)، گواه وجود چنین قوانین حمایتی فراملی است. پرسش اساسی آن است، با وجود جایگاه نسبتاً مناسب مالکیت فکری در نظام حقوقی ایران، چرا با تضییع حقوق صاحبان آثار فرهنگی به شکل جدی مواجهیم؟ پاسخ به این پرسش می‌تواند طیفی از علل گوناگون به‌ویژه از منظر قانونی و سیاسی را شامل شود. تصویب و ابلاغ قوانین و مقررات متعدد در هر زمینه‌ای، لزوماً به‌معنای کارایی آنها نیست. چه‌بسا، وجود قوانین پراکنده، خود پیچیدگی‌هایی بدون لزوم به وجود آورده است. بحث مالکیت فکری و معنوی نیز از این قاعده کلی مستثنا نیست. از طرف دیگر، بخشی از تمهیدات نهادی ضعیف، ناشی از انجام امور موازی و غیرمتمرکز است. مأموریت نهادهای متولی و متعدد امر مالکیت معنوی، به‌روشنی مشخص نیست و از قبل عدم انسجام فعالیت‌ها و هدررفت منابع مالی و انسانی، بیش از هرچیز سردرگمی فعالان فرهنگی حاصل شده است. بیش از ۱۰ نهاد نیز متولی امر سیاست‌گذاری، نظارت و ارزیابی مالکیت معنوی در حوزه‌های مختلف صنایع خلاق هستند که به عنوان نمونه می‌توان به اداره کل مالکیت صنعتی سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، سازمان ملی استاندارد ایران، سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران و اداره کل امور حقوقی و مالکیت معنوی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی اشاره کرد.

چندراهکار

صنایع خلاق، محل تقاطع هنر، خلاقیت، فرهنگ و فناوری‌اند و بدون شک، توان‌افزایی نوآوران به‌واسطه صیانت از حقوق معنوی آنها، نقش تعیین‌کننده‌ای در توسعه اقتصاد خلاق ایفا می‌کند. در این نوشتار مشخص شد با وجود تصریح قانونی در زمینه مالکیت معنوی، تورم قوانین و تعدد نهادها، مانع از آن می‌شود تا بستر مساعدی برای تشویق و ترغیب خلاقیت و ایده‌پردازی فراهم شود. در نتیجه، ارزیابی و سنجش قوانین و تقویت نظام اجرائی قوانین کارآمد، می‌تواند اولین گام برای بهبود ناکارآمدی‌ها باشد. پیش از آنکه هر نوع قانون یا سند جدیدی از سوی دستگاه‌ها مصوب و ابلاغ شود و سرمایه‌گذاری‌های مربوطه صورت بگیرد، لازم است سه موضوع بررسی شود: کدام قوانین و مقررات در زمینه مالکیت معنوی، نیازمند تنقیح و شفاف‌سازی‌اند؟ نسبت بین قوانین و اسناد پیشین و به تازگی تنظیم شده چگونه است؟ راهکارهای تقویت اراده سیاسی برای ضمانت اجرائی و اثربخشی قوانین چیست؟ چاره‌اندیشی برای پاسخ‌گویی به این پرسش‌ها، می‌تواند در تعاملی سازنده بین نهادهای متولی اصلی، مراجع حقوقی و پژوهشکده‌ها و اندیشکده‌های فعال در کشور صورت بگیرد. متناظر با آن، لازم است شورای‌عالی انقلاب فرهنگی که دارای کارکرد هدایت و هدف‌گذاری در حوزه صنایع خلاق است، به ایجاد مرزهای شفاف در وظایف نهادها، تقسیم‌کار به دور از پیچیدگی و در صورت بررسی دقیق، حذف یا ادغام برخی نهادها، اهتمام ورزد. خلق فضای اعتماد، هدفی ارزشمند و قابل دسترس و لازمه تحقق حکمرانی مطلوب در عرصه صنایع خلاق است. در این صورت و با افزایش کارایی نظام مالکیت معنوی، نوآوران از کل زنجیره ارزش، انتفاع حداکتری کسب می‌کنند و به خلق محصول می‌پردازند.

• پژوهشگر پژوهشکده سیاست‌گذاری دانشگاه شریف

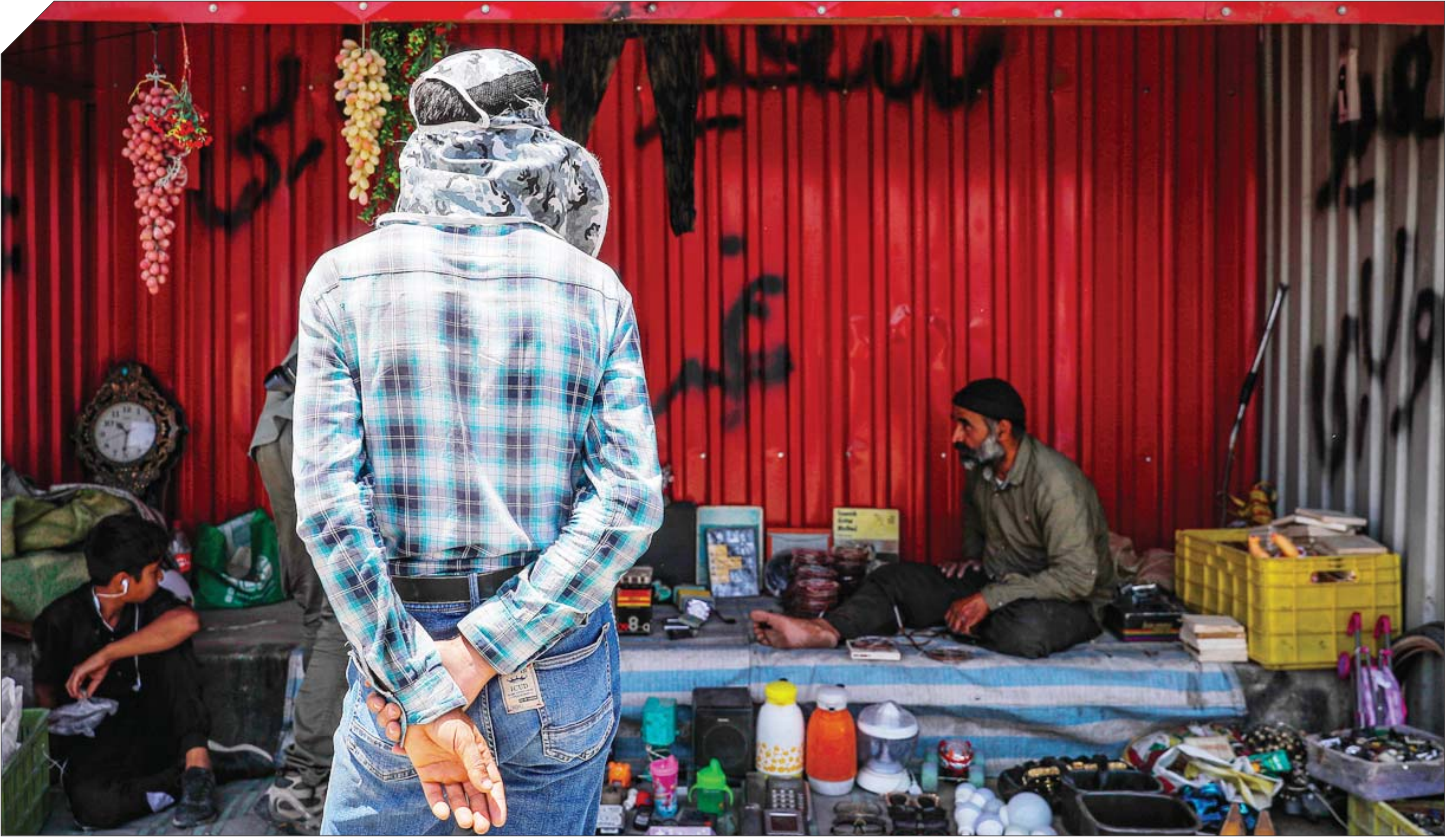
• مجوربان، نجشه؛ سیاوشی، الناز؛ سیاوشی، بهناز (۱۳۹۶)، آسیب‌شناسی صنایع خلاق با رویکرد نوآوری کاربرمحور، فصلنامه رشد فناوری، سال سیزدهم، شماره ۵۰.

شبکه‌خوانی

دوری هدیه تهرانی

برای کاربران شبکه‌های اجتماعی این سؤال پیش آمده که چرا هدیه تهرانی صفحه پر مخاطب خود را در یکی از شبکه‌های اجتماعی بسته است. هرچند او ساعاتی پیش از این اتفاق با نوشتن «برای کمی استراحت» اعلام کرد که می‌خواهد مدتی برای فعالیت‌های خود وقت بگذارد و در شبکه‌های اجتماعی کمتر حضور داشته باشد. دوستان او معتقدند دلیل خاصی جز استراحت و کمی دوربودن از فضا برای این بسته‌شدن صفحه وجود ندارد؛ اما اکثر رسانه‌ها مانند خبرآنلاین تحلیل کرده‌اند که هدیه تهرانی، به دنبال حواشی کمپین حمایت از زنان سینماگر آزرآزیده، صفحه اینستاگرام خود را بسته است. اشاره آنان به حضور هدیه

تهرانی در کمپین نه به پتروشیمی میانکاله است. در چند ماه گذشته، هدیه تهرانی فعالیت‌های مدنی متعددی داشته است. او با حضور در تالاب میانکاله به کارزار مخالفت با احداث پتروشیمی در نزدیکی تالاب میانکاله پیوست. این بازیگر سینما با در دست گرفتن تابلوی نه به پتروشیمی میانکاله مخالفت خود را با این طرح غیرقانونی نشان داد. طرحی که اکنون متوقف شده است و فعالان محیط زیست معتقدند یکی از بهترین اتفاقات امسال، متوقف‌شدن ساخت پتروشیمی در این تالاب است. برخی دیگر نیز معتقدند به خاطر کارزار می‌تو

• مراسم افتتاح فاز اول بازار خلازیر بزرگ‌ترین بازار خرید و فروش اجناس دست دوم با حضور جمعی از مسئولان شهری تهران برگزار شد

عکس: علی احمدوند/آنا

ایران‌خوانی

وحدت در عین کثرت

خدایار سعیدوزیری

مدرس دانشگاه

سخن‌گفتن از ایران‌شهر و اندیشه ایران‌شهری و پاسداشت مظاهر تمدن ایرانی از قبیل برگزاری جشن‌هایی مانند نوروز، مهرگان، یلدا و… یا گرامیداشتن زبان فارسی و شاهکارهای ادبی آن مانند شاهنامه فردوسی، بسیاری از اوقات با دشمنی و سخنان کینه‌ورزانه معاندین فرهنگ ایرانی مواجه می‌شود و این دشمنان ایران‌شهر با زست‌هایی بعضا حقوق بشری از زبان فارسی و فرهنگ ایرانی به‌مثابه دشمن خرده‌فرهنگ‌های اقوام ایرانی سخن گفته و به نوعی سخن می‌گویند که گویی فرهنگ ایرانی رقیب خرده‌فرهنگ‌های محلی است!

کسانی که در برخی کشورهای همسایه ملجأ و ماوا گزیده‌اند که کوچک‌ترین تکثر زبانی و قومی را بر نمی‌تابند و در شبکه‌های ماهواره‌ای میزگرد برگزار می‌کنند که سیاست‌گذاران آنها جز منافع خود به چیزی نمی‌اندیشند و دنباله‌های داخلی آنان که با پرچم بیگانه به ورزشگاه می‌روند و سنگ‌پرانی می‌کنند! حال آنکه فرهیختگان و نویسندگان خارجی نیز از آثار درخشان ایرانی الگو گرفته و می‌گیرند، چنانکه در یکی از آخرین آنها اورهان پاموک، رمان‌نویس معروف ترکیه‌ای به سراغ افسانه ایرانی رستم و اسباب رفته و از این افسانه در رمان خود الهام گرفته است. هرآن دروغ‌پردازی‌ها درخصوص الفای فاصله میان فرهنگ ایرانی و خرده‌فرهنگ‌ها درحالی است که هزاران سال است که فرهنگ ایرانی در روستاها و شهرهای ایران و در میان اقوام گوناگون زندگی کرده و به حیات خویش ادامه داده است و نه‌تنها اقوام ایرانی، فرهنگ ایرانی را رقیب ندانسته بلکه اساساً تفکیکی میان فرهنگ خود و فرهنگ ایرانی قائل نبوده و نیستند؛ چراکه حقیقت آن است که وقتی از فرهنگ ایران سخن می‌گوییم، از مراسم و آوازهای محلی مازندران تا جشن‌هایی که از یزد تا تبریز و از کردستان تا تقسم برگزار می‌شود، همه را شامل می‌شود. ایران‌شهر متشکل از گاشی‌های رنگارنگی است که در کنار هم نقشی زیبا به نام ایران را با همه فرهنگ و زبان و دستاوردهای فرهنگی و ادبی آن در طی قرون و اعصار رقم زده است.

ایران‌شهر در دوران هزاران‌ساله‌ای که از حیات آن می‌گذرد و مورد هجوم اقوام گوناگونی از دشمنان قرار گرفته، همواره رمز تداوم حیات خود را در گوشه‌گوشه خاکش از شمال تا جنوب و از شرق تا غرب در حفظ رسوم و سنت‌های باستانی خویش و خواندن اشعار فارسی شعرای بزرگ ایران یافته است. از برده‌خوانی داستان‌های شاهنامه در قهوه‌خانه‌ها تا خواندن بوستان و گلستان سعدی در مکتب‌خانه‌ها و از شب‌نشینی‌های یلدا و حافظ‌خوانی در دورترین نقاط ایران‌شهر حتی فراتر از مرزهای فعلی ایران و تا جشن نوروز در جای‌جای مرزهای ایران‌شهر، همگی نشانی از وحدتی عمیق در عین کثرت گویش‌ها و اقوام ساکن در سرزمین ایران‌شهر هستند و این دقیقاً همان نقطه قوت اندیشه و فرهنگ ایران‌شهری است که ضامن بقا و تداوم آن و درعین‌حال متضمن نغلتیدن آن در دامان اندیشه‌های فاشیستی و نژادپرستانه‌ای است که اغلب در کشورهای غربی بروز و ظهور پیدا کرده و منتهی به فجایع گوناگون شده است.

ایران به‌عنوان کشوری که از قلب تاریخ تمدن بشری تا امروز تداومی بی‌نظیر را که نه‌فقط تداوم جغرافیایی بلکه تداومی فرهنگی و اجتماعی را نیز به جهان هدیه داده است، نظیری ندارد و این تداوم مدیون وحدتی درونی است که مانند تعریف سیمرغ افسانه‌ای که متشکل از پرنگانی متکثر و درعین‌حال متحد است. ایرانیان با تکیه بر همین اتحاد و تنوع و به‌صورتی مستمر به‌سوی توسعه تمدنی و زنده نگه‌داشتن اندیشه ایران‌شهری از پی حملات و تهاجمات گوناگون به این سرزمین گام برداشته‌اند. در حقیقت باید گفت سیمرغ افسانه‌ای همان ایران است که متشکل از مردمی متکثر و متحد و جدایی‌ناپذیر است که ریشه‌های استوار و چندهزارساله آنان را در مقابل هر توفاتی پایدار و محکم نگاه داشته و به آنان قدرت پرواز بخشیده است.